

Linneuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete - Lärarutbildningen

Förskollärares föreställningar om barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö

*En studie om hur förskollärare använder
förskolans utemiljö för att främja barns motorik*

Författare: Therese Andersson &
Ida Karlsson

Handledare: Tom Danielsson

Examinator: Barbro Gustafsson

Termin: HT14

Ämne: Utbildningsvetenskap

Nivå: Grundnivå

Kurskod: 2FL01E

Svensk titel

Förskollärares föreställningar om barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö: en studie om hur förskollärare använder förskolans utemiljö för att främja barns motorik

Engelsk titel

Preschool teachers assumption about childrens physical development in preschools outside environment: a study about how preschool teachers use the preschools outside environment to promote childrens motoric

Abstrakt

Medveten motorisk träning har visat sig vara gynnsamt för barns senare skolprestationer. Det här antyder tidigare forskning som menar att det finns ett samband mellan barns motorik och deras koncentrationsförmåga och skolprestationer. Den här studien handlar om förskollärares föreställningar om barns motorik och hur förskolans utemiljö används för att stimulera barns motorik. Studien syftar till att beskriva vilket kroppsligt lärande som stimuleras i förskolans utemiljö. Studiens två frågeställningar berör förskollärares upplevelse av vilket kroppsligt lärande som sker hos barn i förskolans utemiljö samt förskollärares erfarenheter av barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö. Metoden som använts i studien är kvalitativ och intervjuer har gjorts med sju verksamma förskollärare i södra Sverige. I studiens resultat framkommer olika föreställningar om hur barns motorik stimuleras i utemiljön och vilken roll förskollärarna har i barnens utveckling varierar. Förskollärarnas föreställningar är bland annat att barns motorik stimuleras i förskolans utemiljö på grund av utmaningen i utemiljön, i form av kuperad terräng, plan yta, balans- och klättermöjligheter. Förskollärarna anser att deras roll, för att stimulera barns motorik, innebär att både kunna vara en aktiv lärare och en avvaktande lärare. Det förekommer både omedveten och medveten användning av förskolans utemiljö i syfte att stimulera barns motoriska utveckling. Vidare framkommer det olika faktorer som påverkar på vilket sätt utemiljön kan användas som verktyg för barns lärande och motorik. Utemiljöns yta och barngruppens storlek anses vara betydelsefulla faktorer för att ha möjlighet att följa och kartlägga barns motoriska utveckling.

Nyckelord

Förskola, förskollärare, utemiljö, motorik, motorisk utveckling

Innehåll

Abstrakt	i
1 Inledning/Bakgrund	4
2 Centrala begrepp	5
3 Syfte	6
3.1 Frågeställningar	6
4 Tidigare forskning	7
4.1 Motorik i förskolan	7
4.2 Motorik i förskolans utemiljö	8
4.3 Förskollärares roll	9
4.3.1 <i>Faktorer som utgör hinder för barns utevistelse</i>	9
5 Teorianknytning	11
5.1 Fenomenologiskt lärandeperspektiv	11
5.1.1 <i>Maurice Merleau- Ponty</i>	11
5.2 Lärande och kunskapsperspektiv utifrån Åsa Bäckström	11
5.3 Sammanfattning	12
6 Metod	13
6.1 Urval	13
6.2 Metod för insamling av data	13
6.2.1 <i>Genomförande</i>	13
6.3 Metod för analysering av data	14
6.4 Forskningsetiska överväganden	14
7 Resultat och analys	16
7.1 Utemiljöns betydelse för barns kroppsliga lärande	16
7.1.1 <i>Förskollärares tankar om lärande och kunskap i förskolans utemiljö.</i>	17
7.1.2 <i>Lek och lärande</i>	17
7.1.3 <i>Förskollärares påverkan av barns lärande i utemiljön</i>	18
7.2 Förskollärares erfarenheter av barns motorik i förskolans utemiljö	19
7.2.1 <i>Användning av förskolans utemiljö för barns lärande inom motorik</i>	20
7.2.2 <i>Barns motorik i närmiljön</i>	21
7.3 Faktorer som påverkar förskolans utemiljö och dess användning	21
7.4 Sammanfattning	23
8 Diskussion	24
8.1 Barns motorik i förskolans utemiljö	24
8.1.1 <i>Barns lek för att främja motorik i förskolans utemiljö</i>	25
8.2 Föreställningar kring barns motorik	26
8.2.1 <i>Förskollärares roll för barns motoriska utveckling</i>	26
8.3 Faktorerens påverkan på barns utevistelse	27
8.4 Metodkritik	28
8.4.1 <i>Fördelar och nackdelar med intervju som metod</i>	28

8.4.2 Validitet	29
8.5 Avslutande sammanfattning	29
8.5.1 Pedagogiska implikationer och vidare forskning	30
Referenser	31
Bilaga 1 Informationsbrev	I
Bilaga 2 Intervjuguide	II
Bilaga 3 Samtyckesblankett	III

1 Inledning/Bakgrund

Varje barn i förskolans verksamhet ska ges möjlighet att utveckla sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning. Det här skriver Skolverket (2010) i förskolans läroplan som även lyfter att barn ska ges utrymme för lek och egna idéer både inomhus och utomhus. Utomhusvistelsen i förskolan bör ge barn möjlighet till lek i både en planerad miljö men även i en naturmiljö. Tidigare forskning, som Ericsson (2003) behandlar i sin avhandling, visar ett samband mellan barns motorik och koncentrationsförmåga. Ericsson (a.a.) skriver att det finns ett samband mellan barn som har motoriska brister vid skolstart och deras läs-och skrivinlärning senare i skolan. Barn har olika förutsättningar för att lära sig nya saker och enligt Ericsson (a.a.) kan de här förutsättningarna tänkas vara påverkbara med motorisk träning.

Ovanstående beskrivning ligger till grund för vårt val av område i följande studie. Ytterligare en aspekt som ligger till grund för valet är de erfarenheter som upplevts vid den verksamhetsförlagda delen av förskolläraryrket. Vi tycker oss ha sett en skillnad på barns agerande under en dag på förskolan om utevistelse uteblir. Barnen upplevs mer rastlösa, trötta och understimulerade. Den här studien inriktar sig på förskollärares föreställningar om förhållandet mellan barns motorik och förskolans utemiljö. Tidigare forskning fokuserar mer på vad en utemiljö bör innehålla och hur den ska vara utformad för att stimulera barns motorik samt ett hälsoperspektiv. Följande studie kommer, ur ett kroppsligt lärandeperspektiv, att ha fokus på barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö. Eftersom forskning visar att barns motorik är gynnsam för barns prestationer i senare skolår och för koncentrationsförmågan anser vi att det redan i förskolan är viktigt att ha kunskap och medvetenhet kring barns motoriska utveckling. Eftersom avgränsning krävs, har vi valt att studera förskollärares föreställningar om barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö, med fokus på barns grovmotorik. Vi vill bidra till att öka förskollärares medvetenhet om vilken betydelse motoriken har för det livslånga lärandet och öka kunskapen om hur förskolans utemiljö kan användas till det här.

2 Centrala begrepp

Motorik – Enligt Nationalencyklopedin (2014) innebär begreppet motorik en rörelseförmåga eller rörelsemönster. En motorisk rörelse kan vara inlärd. Den kan även vara påverkad genetiskt, komplext eller enkel. Blinkreflexen är ett exempel på en enkel motorisk rörelse som även är genetisk. En inlärd, komplex rörelse kan exempelvis vara en baklängesvolt.

Motorisk utveckling – Begreppet innefattar motoriska förändringar som sker under hela livet i kroppen. Den utveckling som sker från barnets fosterperiod till livets slutskede är motorisk utveckling enligt Nationalencyklopedin (2014).

Grovmotorik och Finmotorik – Grovmotorik innefattar kroppens större rörelser som engagerar armar, ben, fötter och hela kroppen. Nationalencyklopedin (2014) beskriver att grovmotorik kan vara barns förmåga att kontrollera en armrörelse. Finmotoriken behärskas enligt Nationalencyklopedin (a.a.) senare än grovmotoriken och innebär exempelvis fingerrörelser. Det handlar om de mindre rörelserna. Enligt Nationalencyklopedin (a.a.) går finmotorik och grovmotorik parallellt med varandra och kan därför vara missledande eftersom de flesta av kroppens rörelser inkluderar både små och stora muskelgrupper.

Motorisk inläring – Begreppet innebär, enligt Nationalencyklopedin (2014), hur motoriska färdigheter förvärvas och vilken skicklighetsnivå som kan uppnås. Det som anses vara viktigt i motorisk inläring är att individen får kontinuerlig information om sin prestation, det här kan liknas med feedback. En annan viktig aspekt för inläringen är att den fördelas över tid.

Kroppsligt lärande – Ett kroppsligt lärande innebär, enligt Maurice Merleau-Ponty (1997), en rörelse som en länk i en handling. Vid ett kroppsligt lärande sker handling av sig själv utan att människan behöver tänka på vad hon gör. Ett kroppsligt lärande behöver endast läras en gång, exempelvis om människan en gång lärt sig cykla kan hon den färdigheten.

3 Syfte

Syftet med studien är att synliggöra förskollärares föreställningar om barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö. Det centrala i syftet är att beskriva vilket kroppsligt lärande som stimuleras i förskolans utemiljö samt på vilket sätt förskollärare, i förskolans utemiljö, bidrar till barns motoriska utveckling. Tanken är att studien ska bidra med ökad kunskap om utemiljöns betydelse för barns motoriska utveckling. Kunskapen kommer att uppnås genom analyser av intervjuer med förskollärare.

3.1 Frågeställningar

Följande frågeställningar har formulerats:

Vilket kroppsligt lärande upplever förskollärare sker hos barn i förskolans utemiljö?

Vilka erfarenheter har förskollärare av barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö och hur stimuleras barns motorik med hjälp av förskollärare och utemiljön?

4 Tidigare forskning

I följande kapitel kommer tidigare forskning presenteras som berör ämnet motorik ur olika perspektiv.

4.1 Motorik i förskolan

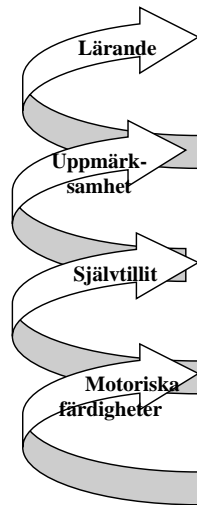
Ingegerd Ericsson (2003) syftar i sin avhandling till att öka kunskapen om sambandet mellan barns motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer. Resultatet av hennes studie visade att barns skolprestationer och koncentrationsförmåga förbättrades genom extra motorisk träning och fysisk aktivitet redan i förskolan. Ericsson (a.a.) skriver även att barns grovmotorik, finmotorik och perception gynnas av motorisk träning. Trevlas, Matsouka och Zachopoulou (2010) skriver om motorisk träning ur ett annat perspektiv. De fokuserar sin studie på barns lek i förskolan och menar att barn som har lätt för lek, kommunikation och känslor är även mer kreativa motoriskt sätt, leken är en bidragande faktor för att barns motorik ska utvecklas. Resultatet av deras studie visade att deltagande i en strukturerad lek, där övningar för kroppen, uttryck för känslor samt dramatiska inslag ingår, gav en förbättrad kommunikation och fysisk aktivitet i leken. De menar att barn kommunicerar genom kroppen och med hjälp av rörelser har barn lättare för att uttrycka sina känslor och tankar. Sammantaget framkommer att barns motoriska utveckling är viktigt eftersom barn använder sin kropp för att uttrycka sig. Till skillnad från Trevlas, Matsouka och Zachopoulou (a.a.), som lyfter att motoriken är viktig för att barn i förskolan ska ha möjlighet att uttrycka sig, påpekar Ericsson (2003) den motoriska träningen för barns prestationer under senare skolår. Ericsson (a.a.) menar att barns motorik bör tränas. Ericsson, Grahn och Skärbäck (2009) förtydligar och beskriver den motoriska förmågan som en färskvara och måste underhållas för att inte balans-och koordinationsförmåga ska avstanna eller försämrats. Barn behöver en rörelsekompetens som går att bygga vidare på och Ericsson (2013) menar att grovmotoriska grundrörelser behöver automatiseras för att ge barn rörelseförutsättningar.

På samma sätt som man inte startar med tredje våningen när ett hus ska byggas, måste grunden först bli stabil innan nästa steg kan påbörjas.

(Ericsson 2013:2)

För att lägga grunden för fortsatt träning behöver barns rörelseförutsättningar förbättras. Ericsson (a.a.) förtydligar att grovmotoriska rörelsemönster så som rulla, åla, krypa, klättra, hoppa och balansera automatiseras genom en varierad träning. För att automatisera krävs även regelbunden och upprepad träning av motoriska grundrörelser, vilket då resulterar i att mindre kognitiv kontroll behövs. När grundrörelserna är automatiserade är uppmärksamheten inte längre riktad mot rörelsen i sig utan den kan då läggas på annat, vilket ger bättre förutsättningar för lärandet. Det vill säga att barnet kan utföra en färdighet samtidigt som de tänker på någonting annat.

Figuren nedan visar sambandet mellan hur motorik och lärande kan förstås. Ericsson (2013) poängterar att motoriska grundrörelser som förbättras och automatiseras, leder till ökad självförtroende, vilket skapar förbättrade förutsättningar för uppmärksamhet och lärande.

Figur 1. Hur samband mellan motorik och lärande kan förstås (Ericsson 2013:11).

4.2 Motorik i förskolans utemiljö

Ingegerd Ericsson, Patrik Grahn och Erik Skärbäck (2009) skriver i sin studie att barns motoriska utveckling påverkas av utemiljön. De framhäver att barn som vistas på en förskola med en vildvuxen, rymlig gård utvecklar bättre balans, styrka, koordination och koncentrationsförmåga än de barn som vistas på gårdar med mindre yta. De lyfter att förskolors utemiljö som är varierande med träd, öppna ytor, buskage och terräng stimulerar barns fysiska aktivitet som uppstår spontant. Det har framkommit att barn som vistas på lummiga förskolegårdar tar ca 20 % fler steg per minut än barn som vistas på trånga gårdar med lite vegetation (a.a.).

Likt Ericsson, Grahn och Skärbäck (a.a.) har även Storli och Hagen (2010) forskat kring barns fysiska aktivitet utomhus. Deras syfte med sin studie var främst att utforska barns fysiska aktivitet både i en planerad lekmiljö och i en naturlig miljö. Vidare diskuterar de hur ovannämnda miljöer påverkar barns fysiska aktivitet samt motorik. Storli och Hagen (a.a.) ifrågasätter utemiljöns utformning och skriver att den har betydelse för barns utveckling. De beskriver att syftet med lekmiljöer utomhus är att underlätta barns lek samt att stimulera barns emotionella, motoriska, sociala och kognitiva utveckling. Forskningsresultatet visade, enligt Storli och Hagen (a.a.), att barns fysiska lek delvis skiljde sig i en planerad lekmiljö och i en naturlig miljö. I den planerade lekmiljön visade resultatet att de äldsta barnen lekte och rörde sig mindre än de yngsta barnen. Slutsatsen handlar om en utemiljö som inte är varierande nog för de barn som vistas i förskolan under flera år. Storli och Hagen (a.a.) förknippar barns utelek med fysisk lek där barns motorik stimuleras. De menar även att utemiljöer i förskolan ska syfta till att öka barns fysiska och motoriska utveckling och vara avsedda för att underlätta barns lek. En annan forskare som har studerat samma område är Copeland (2011) som stärker att det är viktigt att barn får vara utomhus i förskolan eftersom utemiljön stimulerar barns motoriska utveckling.

4.3 Förskollärares roll

Ingegerd Ericssons (2003) forskning visar att barn med motoriska brister gynnas av extra motorisk träning och ökad fysisk aktivitet, utformad av lärare. Vidare beskriver Ericsson (a.a.) att motoriska brister hos barn behöver stimulans och träning för att förbättras. Hon poängterar att skillnaden mellan barns skolprestationer kan minskas om barn med motoriska brister får extra motorisk träning och ökad fysisk aktivitet i tidig ålder. Ericsson (2013) nämner vikten av pedagogisk vägledning som en viktig del i barns tidiga lärande. Hon lyfter att barnen behöver återkoppling och uppmuntran i sitt lärande för att skapa en känsla av personlig förtrogenhet med en viss färdighet. Trevlas, Matsouka och Zachopoulou (2010) framhåller även de att lärarna har en betydande roll för barn i tidig ålder. Planerade aktiviteter med fokus på rörelse bidrar till barns motoriska, kognitiva, emotionella och sociala utveckling. De lyfter lärarnas roll i planerad aktivitet och menar att läraren måste vägleda barn inom leken för att de ska få möjlighet till att utveckla sitt kreativa tänkande. Vidare lyfter de att miljön har betydelse för barns kreativitet och att läraren kan stödja barns kreativa process i den. Även Copeland (2011) nämner lärarnas betydande roll i barns motoriska utveckling. För att öka barns fysiska aktivitet och därmed även stimulera deras motoriska utveckling, menar Copeland (a.a.) att det krävs att lärarna har kunskap om sambandet mellan fysisk aktivitet och barns motoriska utveckling. Likt Copeland (a.a.) lyfter även Ericsson (2003) betydelsen av lärares kunskap inom barns motoriska utveckling där hon menar att utbildning är viktig. Ericsson (2013) stärker förskollärares roll för barns motoriska utveckling och menar att det krävs mer än att vara en lekfull förskollärare som rör sig tillsammans med barnen. Hon skriver att förskollärare behöver kunskap om barns naturliga motoriska utveckling för att kunna planera, organisera och genomföra motoriska aktiviteter som är meningsfulla för barn. Samtliga forskare ovan framhåller lärarens betydande roll för barns motoriska utveckling. Ericsson (a.a.) poängterar att det är viktigt att tillgodose barns rörelseglädje och vikten av att förskollärare stöttar barns motoriska utveckling kan inte betonas tillräckligt mycket.

4.3.1 Faktorer som utgör hinder för barns utevistelse

Forskning har visat att det finns olika faktorer som kan utgöra hinder för barns utevistelser i förskolan. Bland annat bestämmer rutiner på förskolan oftast när på dagen barnen ska gå ut och under hur lång tid. Både Copeland (2011) och Maynard och Water (2007) poängterar att förskollärare beslutar efter väder när och om barnen ska gå ut. I Maynard och Waters (a.a.) studie ligger fokus på lärares synpunkter på utemiljöns potential och användning. De menar att lärares inställning till vädret är den största faktorn som utgör ett hinder för barns utevistelser och det framkommer i deras studie att det finns förskolor som inte vistas ute någonting alls från november till mars. Även Copeland (a.a.) skriver om vädret som ett hinder till barns utevistelser men vinklar det utifrån ett föräldraperspektiv. Hon förtydligar det här och menar att förskollärares förhållningssätt till utevistelser påverkas av föräldrars synpunkter. Det framkommer i hennes studie att föräldrar har en negativ syn på utevistelse på grund av att barnen kan bli smutsiga eller blöta utomhus. Faktorer som föräldrars tycke om utevistelser samt förskollärares förhållningssätt var något som återkom i både Copelands (a.a.) och Maynard och Waters (a.a.) studier. Likaså visade båda studierna att det fanns behov av ökad kunskap hos lärare om hur utemiljön kan användas och bidra till barns kognitiva och motoriska utveckling. Copeland (a.a.) framhäver vikten av att förskollärare är medvetna kring de faktorer som kan utgöra hinder, för att kunna hantera dem och menar att förskollärares medvetenhet bör skapas tidigt i utbildning.

Ingegerd Ericsson, Patrik Grahn och Erik Skärbäck(2009) skriver om faktorer som kan utgöra hinder för barns utevistelse men som är svårt för förskollärare att påverka. Barns möjlighet till fysisk aktivitet ser olika ut beroende på förskolans förutsättningar till en välutformad gård.

Det finns förskolor i svenska kommuner som har liten yta för barnen att röra sig på eller som helt saknar gård. På grund av att förskolors utemiljö varierar har barn olika förutsättningar till fysisk aktivitet. Ett växande problem i den pedagogiska verksamheten är bristen på bra lektytor. Ericsson, Grahn och Skärbäck (a.a.) menar att det finns ett behov av långsiktig planering och ett behov av att politiker prioriterar förskolors utemiljö så utrymme för fysisk aktivitet ges. Ericsson, Grahn och Skärbäck (a.a.) ifrågasätter storleken på de ytor barn i förskola och skola har tillgång till.

5 Teorianknytning

Följande avsnitt behandlar ett teoretiskt ramverk som studien bygger på. Tidigare teorier kommer att presenteras med fokus på kunskap och inläring utifrån ett kroppsligt lärandeperspektiv. I avsnittet kommer att beskrivas hur människan förstår och erfar världen utifrån olika perspektiv. En central del i teoriavsnittet är människans kropp och hur kunskaper förvärvas med hjälp av den.

5.1 Fenomenologiskt lärandeperspektiv

Fenomenologi beskrivs enligt Nationalencyklopedin (2014) som *läran om det som visar sig för människors medvetande*. Att studera saker som fenomen, det vill säga så som det visar sig, är en central del i fenomenologin. Fenomenbegreppet innefattar en ömsesidighet mellan subjekt och objekt, vilket innebär att ett objekt som visar sig förutsätter ett subjekt att visa sig för. Nationalencyklopedin skriver att fenomenologi är idag en av de stora filosofiska traditionerna och har ett omfattande inflytande inom filosofin. Maurice Merleau- Ponty är en av de ledande företrädarna för fenomenologin.

5.1.1 Maurice Merleau- Ponty

Maurice Merleau- Pontys (1997) teori handlar om människan och världen där det är kroppen som har den centrala rollen. Med kroppen erfar människan sin värld och blir en del av den. Merleau- Ponty (a.a.) menar att människan består av en kropp och förstår sin värld genom den och försök till att skapa sammanhang sker genom kroppen. I teorin är människan odelbar, det vill säga kropp och själ går inte att separera. Merleau- Ponty menar att kroppen inte är ett subjekt och inte heller ett objekt. Samtidigt förklaras i teorin hur subjekt och objekt är i växelverkan med varandra, det vill säga det går inte att studera världen på ett objektivt sätt eftersom människan som subjekt är en del av den. Människan förstår världen utifrån kroppen. Han menar att människan, med hjälp av kroppen och dess rörelse människan är förtrogen med, blir en helhet med omvärlden. Genom att studera kroppen i rörelse går det att se hur en människa hanterar omgivningen eller rummet. Människans kropp ses som en del i ett system som utgörs av människan och hennes värld för att utföra nödvändiga rörelser i en uppgift. Olika föremål blir verktyg för att genomföra olika rörelser. De föremål som finns i människans blickfält får människan att spontant utföra motoriska reaktioner. Människan tillsammans med föremålen skapar sedan en balans genom att de används i en motorisk handling. I konkret rörelse är människans kropp i helhet med sin omvärld.

5.2 Lärande och kunskapsperspektiv utifrån Åsa Bäckström

Ett lärandetillfälle utmärks av ömsesidig respekt både för det kroppsliga kunnandet men även för människor emellan. Utifrån det perspektivet framhäver Bäckström (2011) att grundläggande aspekter för hur människor skapar mening och kunskap är kroppen och kroppens känslor. Bäckström (a.a.) ser, likt Merleau- Ponty (1997), kroppen som en helhet som inte går att separera från sig själv. Bäckström (a.a.) skriver att människors sinnen inte går att skilja från de kroppsegna signalerna som kroppen utgör. Lärande sker när en fysisk upplevelse i kroppen knyts samman med rummet. Bäckström (a.a.) menar att det handlar om att känna efter, i kroppen, i förhållandet till omgivningen där lärandet sker. Människans balanssinne är det centrala för hur människan förvaltar kunskap. Med hjälp av balanssinnet har människan förmåga att röra sig i rummet, tack vare led- och muskelsinnet känner människan var ens kroppsdelar befinner sig i förhållandet till rummet. Balanssinnet och led- och muskelsinnet tillsammans är nödvändiga vid kroppsligt lärande. Vid ett kroppsligt lärande där ett föremål används menar Bäckström (a.a.) att föremålet blir en förlängning av kroppen.

Hon liknar det här med den blindes käpp. Det finns en skillnad mellan kunnande och lärande, skriver Bäckström (a.a.) Kunnandet synliggörs när kroppens okunnighet uppträder, med andra ord är okunnigheten det mest självklara sättet att synliggöra kunnandet på. Bäckström (a.a.) menar att okunnighet i ett kroppsligt lärande kan vara kopplat till balanssinnet. Ett kroppsligt kunnande tas ofta för givet tills praktiken ifrågasätter. I resonemanget om kroppens okunnande, som Bäckström (a.a.) beskriver, antyds en skillnad mellan medveten kropp och omedveten kropp. När människan upplever balans i kroppen blir det just en egen upplevelse. Ett kroppsligt lärande blir medvetet med hjälp av reflektion kring det egna kroppsliga erfarenheter som uppstår vid handling. Bäckström (a.a.) skriver att när barn ska bli kroppsligt medvetna kan en vuxens hjälp vid denna reflektion vara av vikt. Hon skriver att öva sin förmåga att känna efter vart kroppens delar befinner sig, i förhållande till omgivningen, och balanssinnet kan, utifrån Merleau- Pontys (1997) teori, beskrivas som kroppsligt förvärvande av nya vanor. Hon drar en parallell till Merleau- Pontys (a.a.) teori om den levda kroppen. Det är inte den objektiva kroppen som förstår hur en vana förvärvas, det är kroppen som förmedlare av en värld, som förstår.

5.3 Sammanfattning

Människan tillägnar sig kunskap med hjälp av olika medel, så som sociala samspel eller i form av materiella ting. Människosynen präglar hur kunskap och lärande beskrivs och utformas. Gemensamt lyfter Merleau- Pontys (1997) och Bäckström (2011) att kunskap inte är något som finns i människan, utan något som skapas genom praktiskt handlande och erfarenheter. Ett lärande sker först när erfarenheter får sättas i handling och människan får möjlighet till att förstå lärandet utifrån olika perspektiv. Människan får förståelse för sin omvärld genom att lära känna sin miljö och hur kroppen integrerar tillsammans med den. Merleau- Ponty (1997) menar att förståelsen för ett ting sker först när den ses utifrån den situation tinget befinner sig i och får människan att utföra motoriska reaktioner. För att förstå hur kroppen integrerar med sin omgivning behövs en kroppslig medvetenhet, vilket handlar om motorisk utveckling. När motorisk förmåga utvecklas sker ett kroppsligt lärande vilket kan vara en förutsättning för att förstå ett ting i den situation det befinner sig i. Barns motorik kan tränas bland annat genom lek och på så sätt kan barn lära känna sin omvärld och även skapa en förståelse för de ting som finns i deras blickfält.

Ovanstående teoriavsnitt ligger som grund för de frågeställningar som presenteras i studien. Intervjufrågorna som ställs till förskollärare tar sin utgångspunkt i det teoretiska ramverket. Teoridelen återkommer sedan i studiens resultat och analys där resultatet analyseras i förhållande till ramverket.

6 Metod

I följande kapitel presenteras den metod som valts. Kapitlet behandlar även studiens urval och hur det framkommit. Därefter följer en presentation för hur data samlats och även hur den insamlade datan analyseras. De forskningsetiska principerna som tagits hänsyn till i studien behandlas även under metodkapitel.

6.1 Urval

Intervjuer har genomförts med sju verksamma förskollärare som arbetar på sex förskolor i södra Sverige. Enligt Denscombe (2009) bör urvalet ha en lämplig storlek för att kunna generalisera utifrån undersökningsresultatet, på grund av det gjordes valet att intervjua sju förskollärare. Urvalet av förskollärare är grundat i vilket intresse som fanns för att delta i studien. Ett mail med studiens syfte samt förfrågning om deltagande skickades ut till tio olika förskolor, där sex förskolor godkände sitt deltagande.

6.2 Metod för insamling av data

Metoden som använts i studien för att samla in data är kvalitativ och i den här studien är det i form av intervju. Denscombe (2009) förklarar att en kvalitativ studie kan ge en detaljerad beskrivning av det som undersöks. För att genomföra en intervju utformades en intervjuguide, se bilaga 2, som utgick från studiens teoriavsnitt samt frågeställningar. Kihlström (2007) lyfter intervju som en metod för att bland annat ta reda på vilka föreställningar som, i det här fallet, förskollärare har om förskolans utemiljö, i relation till barns motoriska utveckling. Med intervju som metod, menar Kihlström (a.a.), att det framkommer en variation av sätt att tänka om ett särskilt innehåll. I likhet med det hon skriver, lyfter även Denscombe (a.a.) att intervju som metod är lämplig att använda om forskaren behöver få insikt i människors åsikter, uppfattningar, känslor och erfarenheter. Denscombe (a.a.) beskriver olika typer av forskningsintervjuer. Han förklarar bland annat semistrukturerad och ostrukturerad intervju, vilka båda typerna av forskningsintervjuer går hand i hand. Det gemensamma för dem är att respondenten ges möjlighet att uttrycka sina egna ord och utveckla sina egna tankar. Intervjuaren vid en semistrukturerad intervju utgår från förutbestämda ämnen och frågor som ska besvaras. Svaren som ges är ofta öppna och Denscombe (a.a.) skriver att betoningen i svaren fokuseras på respondenten som utvecklar sina tankar. Vid en ostrukturerad intervju är betoningen på respondentens tankar ännu tydligare. Denscombe (a.a.) förklarar att personen som genomför intervjun endast introducerar ett ämne och sedan låter respondenten utveckla sina tankar. Vid semistrukturerad och ostrukturerad intervju är det vanligast att genomföra personlig intervju.

Vid datainsamling har ljudupptagning kompletterat med fältanteckningar använts. Fältanteckningar innebär, enligt Denscombe (2009), att intervjuaren antecknar under eller direkt efter intervju. Det här tillvägagångssättet används i studien för att säkerhetsställa en permanent och nästan fullständig dokumentation av intervjuerna för senare analys.

6.2.1 Genomförande

För att få kontakt med förskollärare som ville delta i studien skickades det först ut ett mail till olika förskolor. Förskolorna valdes ut slumpmässigt genom sökning via internet. På grund av för lite respons valdes att ta kontakt via telefon och möten bokades in för intervju med de sju förskollärare som deltog i studien. Mötet med respondenterna ägde rum på respektive förskola där intervjun gjordes i enskilda rum. Denscombe (2009) förklarar att det i en personlig intervju sker ett möte mellan respondent och intervjuare, vilket även Lantz (2011) skriver om

och benämner det som besöksintervju. Besöksintervju har använts i studien där intervjuer har genomförts med enskilda förskollärare. Lantz (a.a.) menar att användning av besöksintervjuer för datainsamling kan bidra till att kvaliteten i svaren säkerställs. I mötet fick respondenten förfrågan om denne hade tagit det av informationsmailet och därefter gavs ytterligare information om de forskningsetiska principerna. Respondenterna fick skriva under en samtyckesblankett, se bilaga 3, där de godkände att de ville delta i studien. Innan intervjun startade fick respondenterna förfrågning om inspelning av intervjun och syftet med inspelningen. Intervjun tog ca 15-30 minuter att genomföra.

6.3 Metod för analysering av data

När data av intervjuerna hade samlats in transkriberades intervjuerna utifrån ljudupptagningen. Sedan kategoriserades innehållet och teman identifierades. Vidare i analysprocessen togs mönster, samband och nyckelord fram. Materialet presenteras tematiskt i olika kategorier och i form av citat, vilket Denscombe (2009) skriver kan vara en svårighet eftersom det i urvalsprocessen är forskaren som tar ett beslut angående vilka delar som är rimliga att ta med. Trots svårigheterna talar Denscombe (a.a.) ändå för att presentera intervjudata som citat, däremot lyfter han att det då är viktigt att återge citat och utdrag ordagrant.

Vid en kvalitativ studie är data alltid en produkt av en tolkningsprocess, det här förklarar Denscombe (2009) innebär att det är svårt att helt och hållet förhålla sig objektivt till insamlat material. Vidare beskriver han att forskarens identitet, värderingar och övertygelser inte helt kan frångå i analysprocessen vid kvalitativ studie. Med utgångspunkt i det Denscombe (a.a.) beskriver, har strävan varit att förhålla sig så objektivt som möjligt under studiens gång. För att analysera data har intervju svaren jämförts med varandra samt i förhållande till studiens teoretiska ramverk.

6.4 Forskningsetiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) presenterar olika krav som bör förhållas till vid forskning. Inom forskningsetiska överväganden är det individskyddskravet som är den självklara utgångspunkten. Det innebär att individer som deltar i studien ska skyddas mot fysisk och psykisk skada, kränkningar eller förödmjukelser. Vetenskapsrådet (a.a.) beskriver att individskyddskravet delas in i fyra olika krav som är *informationskravet*, *konfidentialitetskravet*, *samtyckeskravet* och *nyttjandekravet*.

Informationskravet innebär att de som deltar får information om studiens syfte och vilken uppgift de har i studien. Informationen ska innehålla att det är frivilligt att delta samt att de när som helst kan avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet 2002).

Konfidentialitetskravet handlar om att de personer som deltar i studien ska få största möjliga konfidentialitet och personuppgifter ska skyddas på ett sätt så obehöriga inte kan få tillgång till dem (Vetenskapsrådet 2002).

Samtyckeskravet innebär att deltagarna i studien ska själva få möjlighet att bestämma sitt deltagande. Forskaren måste ha ett samtycke från de som ska delta för att kunna genomföra studien (Vetenskapsrådet 2002).

Nyttjandekravet omfattar de insamlade uppgifter om deltagarna och hur de används. Med hänsyn till nyttjandekravet ska det insamlade materialet endast användas för

forskningsändamål och får inte användas eller utlånas för kommersiellt bruk (Vetenskapsrådet 2002).

De ovanstående krav som presenterats är de krav studien har förhållit sig till. Vid förfrågning av deltagande av studien skickades det ut mail där samtliga krav beaktades. Informationen innehöll en förfrågning om deltagande till studien samt en presentation om studiens syfte. Deltagarna försäkrades i mailet att vara anonyma i studien samt att de när som helst har rätt till att avbryta sin medverkan. Vid det personliga mötet med respondenterna förtydligades kraven ytterligare samt att respondenterna fick skriva under en samtyckesblankett, se bilaga 3.

7 Resultat och analys

Resultat- och analysdelen tar sin utgångspunkt i studiens två frågeställningar:

- Vilket kroppsligt lärande upplever förskollärare sker hos barn i förskolans utemiljö?
- Vilka erfarenheter har förskollärare av barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö och hur stimuleras barns motorik med hjälp av förskollärare och utemiljön?

I det här avsnittet kommer resultat- och analysdelen presenteras utifrån mönster och kategoriseringar som framkommit vid sammanställning av intervjuerna. Vidare kopplas det till studiens teoretiska ramverk. Resultat- och analysdelen presenteras i följande rubriker, *utemiljöns betydelse för barns kroppsliga lärande, användning av förskolans utemiljö för barns motorik och faktorer som påverkar förskolans utemiljö och dess användning.*

7.1 Utemiljöns betydelse för barns kroppsliga lärande

En stimulerande och varierande utemiljö är en förutsättning för att ett kroppsligt lärande ska kunna ske. Gemensamt framkommer av intervjuerna att utemiljöns utformning och innehåll har en betydande roll för barns kunskap och lärande. Utemiljön bör vara utformad på ett sätt som är utmanande för barnen och som kan stimulera dem i sitt kroppsliga lärande på flera sätt. Enligt Merleau- Pontys (1997) teori förstår människan sin värld genom kroppen. Barn använder sig av sin kropp på det sätt som är möjligt i den utemiljö de vistas i och utnyttjar det som finns tillgängligt i utemiljön. Det här sättet att se på människan speglas i sammanställningen av resultatet, där förskollärare antyder att barn ser sin utemiljö på sitt sätt och prövar sig fram med hjälp av kroppen. Det framstår olikheter i intervjuerna kring synen på hur barn stimuleras i sin motorik, där flertalet förskollärare nämner att en stimulerande utemiljö med utmanande material är nödvändig för motoriken. Endast en förskollärare anser att barn använder sin kropp oavsett utemiljöns utformning. Det går att dra en parallell mellan förskolläraren och Merleau- Ponty (a.a.), som i sin teori menar att människan skapar sammanhang endast genom kroppen.

Två av förskollärarna ser på förskolans utemiljö som ett komplement till innemiljön. Utemiljön ska stimulera barns lärande lika mycket som i innemiljön. Såväl som innemiljön måste ändras behöver även utemiljön på förskolan förändras för att utveckla lärandet. Flertalet förskollärare nämner att utemiljön är mer tillåtande för barnen än innemiljön.

Jag tror att det sker ett jättestort lärande i utemiljön. Nästan mer än inne för att ute lär dem sig nästan mer på sina villkor. Det är ett friare lärande ute och ett mer upptäckande lärande, alltså oförberett lärande [...]. Ute upptäcker man ju mycket mer saker än vad man gör inne. Framför allt kanske djur och växter men även underlag och konstruktion.
(Förskollärare 1)

Alla förskollärare uttryckte att barn lär sig hela tiden. Flera uttryckte att ett lärande sker när barn får pröva sig fram. När barn får möjlighet att göra en sak flera gånger kan dem själva skapa ett lärande. Barn lär sig behärska en färdighet genom träning. En förskollärare uttryckte:

Barn lär av att göra och inte av att säga. Att de får möjlighet att testa så mycket som möjligt så blir det tillslut ett lärande av det. Och det blir även ett lärande i processen dit också [...]. Det man lär med kroppen sitter i kroppen, eller vad man säger. Alltså rör sig barnen, så fastnar det annan kunskap också.
(Förskollärare 6)

Barn lär hela tiden och i processen ökas även deras självförtroende, vilket gör att kunskapen kan utvecklas.

7.1.1 Förskollärares tankar om lärande och kunskap i förskolans utemiljö.

Gemensamt framkommer det av intervjuerna att lärande och kunskap är något som går in i varandra och som ständigt sker i utemiljön. Två förskollärare såg på lärande och kunskap ämnesinriktat och nämnde att i utemiljön lär sig barn matematik, språk, naturvetenskap och utvecklar sin motorik. Gemensamt uttryckte samtliga förskollärare miljöns betydelse för barns kunskap och lärande. En förskollärare uttryckte:

Barn ser sin miljö på sitt sätt [...]. Det som man erbjuder barn, barn tar det och förvandlar det till lek och då måste barn ha någon typ av kunskap om hur kroppen ska användas i miljön som barn blir erbjudna [...].

(Förskollärare 5)

Förskollärare fem har en föreställning om att barn redan har en viss kunskap från början. Det skiljer sig från Bäckström (2011) och Merleau- Pontys (1997) syn där kunskap inte är något som finns i människan, utan är något som skapas genom praktiskt handlande och erfarenheter. Bäckström (a.a.) menar att kunskap och lärande skiljer sig åt, till skillnad från förskollärarna som anser att kunskap och lärande är två aspekter som går in i varandra.

7.1.2 Lek och lärande

Lek är något som framkommer i intervjuerna som en förutsättning för lärande. I leken samspelar barn och lär sig av varandra. De kommunicerar med varandra och det sker även ett socialt lärande. I leken lär sig barnen turtagning och en förskollärare menar att i utemiljön sker ett socialt lärande i form av rollekar. Samma förskollärare menar även att ett lärande sker i arrangerade lekar, genom att kunna följa instruktioner. En förskollärare menar att barnen leker rollekar där de får samarbeta och komma överens om lekens innehåll. Att barn får möjlighet att bli kroppsligt medvetna är viktigt att sträva mot eftersom barn uttrycker sig genom kroppen. Användning av lek är ett sätt som kan stimulera barns motorik.

Flertalet förskollärare nämner sandlådan där många barn ofta leker. En förskollärare menar att genom leken i sandlådan lär sig barn matematik där de mäter, öser och bakar kakor. En annan förskollärare lyfter att finmotoriken tränas vid barns motorik i sandlådan.

Och även det finmotoriska med, alltså det här att man plockar saker, man lägger saker i och man plockar ur, det är mycket öga-hand koordination.

(Förskollärare 7)

Sandlådan beskrivs som en plats där barns finmotorik stimuleras, barnen leker att de lagar mat, bakar och gräver. På en del förskolor har barnen tillgång till vatten, vilket gör att dem håller från den ena hinken till den andra. Det framkom i intervjuerna att på en del förskolor finns det ett diskställ ute där barnen har möjlighet att stå och leka med vatten. En förskollärare berättar hur barnen ofta står där och diskar vilket hon menar tränar barns finmotorik. I sammanställningen av intervjuerna framkommer att lärandet sker i samspel med andra i leken, vilket bidrar till kunskapsutveckling. I likhet med det anser även Bäckström (2011) att ett lärandetillfälle och kunskapsutveckling sker hos människan genom ömsesidig respekt vid möten tillsammans med andra.

7.1.3 Förskollärares påverkan av barns lärande i utemiljön

I sammanställningen av intervjuerna som genomfördes framkom att förskollärarna ansåg det viktigt att vara närvarande med barnen i utemiljön. Genom att vara tillsammans med barnen är det lättare att utmana dem. En förskollärare lyfter att det är lättare att möta barnen i deras lärande genom att vara aktiv och stöttande. En annan förskollärare uttryckte:

Vi pedagoger styr mer inne än vad vi gör ute [...]. Ute kan du ju följa deras intresse på ett annat sätt. När dem upptäcker saker så måste vi vara där och ställa frågor och kanske låta dem berätta och förklara [...]. När vi är intresserade av och låter barnen berätta och ta till sig det dem säger, barnen lär sig efter sin, det dem själva är intresserade av att lära sig ute.

(Förskollärare 1)

Ovanstående citerad förskollärare menar att ett lärande sker när förskolläraren visar ett intresse för vad det är barnen gör och ställer utmanande frågor efter det. Det här uttryckte även fler förskollärare vara av vikt. En förskollärare menade att det kan räcka med att tillföra något material för att lärandet ska utvecklas. Vid de tillfällen det behövs ska förskollärarna finnas som en hjälpare hand. En förskollärare poängterar att det är deras största roll men annars ska barnen få leka fritt i utemiljön.

Jag känner själv personligt, och så har vi haft många diskussioner med kollegor alltså. Den tiden barnen är ute är egentligen deras tid. Det är då dem ska sätta sig på prov. Vi finns för att hjälpa till kan man säga men jag tycker det är så skönt att liksom de har den här tiden för sig själva och använda sina tankar och sin kropp och kommunicera med kompisar och liksom göra en lek som de vill [...]. Jag tycker personligen själv, låt barnen tänka själva.

(Förskollärare 5)

I barns lärande beskrivs förskollärarens roll som en stöttande hand. Det är förskollärarens ansvar att se varje barns behov. Det här behovet presenteras på olika sätt av förskollärarna. En annan förskollärare formulerar sig kring sin roll i barns lärande på följande sätt:

Min roll som pedagog är ju väldigt viktig, då det är jag som ser barnen, vad dem har för behov av utmaningar och det med det individuella lärandet som står i läroplanen då så är det ju viktigt att se, att kartlägga varje barns nuläge inom motoriken [...]. Med nulägena då där vi kartlägger dem och hur vi kan utmana dem vidare där, så att dem lär sig resa sig själva till exempel och hur ska vi gå tillväga då för att hjälpa dem i det steget om man säger, så man inte är där och lyfter upp dem hela tiden utan att dem verkligen får kämpa sig upp själva.

(Förskollärare 7)

Ovanstående förskollärare lyfter även återkoppling till barnen för att göra lärandet synligt även för dem. Det framgår i alla intervjuer att förskollärarna har en betydande roll i barns lärande och påverkar i viss mån hur lärandet sker och utvecklas. Barn behöver någon som sätter ord på deras handlingar för att förstå helheten i sitt lärande, vilket kan ha en viss inverkan på deras kroppskänedom. För att göra ett lärande synligt för barn krävs att förskollärare har observerat och kartlagt var barnen befinner sig motoriskt, för att kunna utmana dem och följa en utveckling. Reflektion kring kroppsliga erfarenheter som uppstår vid handling är enligt Bäckström (2011) nödvändigt för att ett kroppsligt lärande ska bli medvetet. För att ha möjlighet att reflektera kring det menar Merleau- Ponty (1997) att en kropp i rörelse behöver studeras, för att se hur en människa hanterar sin omgivning.

7.2 Förskollärares erfarenheter av barns motorik i förskolans utemiljö

Intervjuerna visade att motorik i förskolans utemiljö kan innebära för de yngsta barnen att endast ta på sig skor eller stövlar och gå ut. I en sådan process sker det en utveckling från att barnen lär sig resa sig upp till att ta sig framåt. En förskollärare förklarar motorik på följande sätt:

Men just bara att få sitta med, även om man inte kan ta sig fram kan man alltid krypa på något sätt och krypa fram till stockar och stenar eller vad som finns på förskolan då för att kunna ta hjälp utav det och resa sig upp.

(Förskollärare 7)

Ovanstående förskollärare beskriver att de yngsta barnens motorik utvecklas med små medel. Förskolläraren menar även att de yngsta barnen arbetar hårt med sin motorik varje dag bara genom att ta sig dit dem vill. När barn utövar motorik leder det vidare till andra erfarenheter och lärande. I en intervju framkommer att motoriken är viktig för hjärnans utveckling, allt samlas i hjärnan vilket skapar en bra bas för vidare möjligheter till lärande. Likaså säger en annan förskollärare att motoriken är grunden för inläring och barn måste få tillgång till att utöva motorik. Det synsättet kan liknas med det som Merleau- Ponty (1997) anser, att det är med hjälp av kroppen och dess rörelser som människan är förtrogen med, bildar en helhet med omvärlden. Barn behöver motorisk stimulans för att lära känna sin kropp och med hjälp av den utforska sin omgivning.

Förskollärarna menar att motorik tränas bra i utemiljön och är en viktig färdighet att ha med sig upp i senare ålder. I en intervju säger en förskollärare att barn använder det utemiljön erbjuder för att utöva motorik. Vidare förklarar förskolläraren sina föreställningar om barns motorik och miljö:

Ett barn i öken ser inte det här, ser inte någon trappa eller rutschkana. Vad kan jag göra med min kropp när det inte finns och är bara platt. Men då kan jag springa, bara det. Jag kan sitta, jag kan resa mig upp, jag kan göra kullerbyttor, jag kan göra massa sådana saker som jag kan redan eller ja, iallafall sätta mig själv på prov.

(Förskollärare 5)

Förskolläraren ovan menar att barn anpassar sig till den miljö de befinner sig i och finner sina utmaningar i den. Det här stämmer överrens med Merleau- Pontys (1997) synsätt, att människan försöker skapa ett sammanhang genom kroppen oavsett vart hon befinner sig. Det skiljer sig från andra förskollärare som deltog i studien som hade en föreställning om att utemiljöns utformning och vad barnen erbjuds i den fungerar som hjälpmedel för att utveckla barns motorik. Gemensamt framkommer att förskolans utemiljö bör innehålla kuperad terräng, plan yta, klätter- och balansmöjligheter. Utemiljön bör, enligt förskollärarna, vara varierande och stimulerande. Samtliga säger att fast material som sandlåda, gungor, klätterställning och rutschkana bör finnas tillgängligt i förskolans utemiljö. Likaså talar dem om löst material i form av cyklar, bollar och rockringar som stimulerande material för barns motorik. Enligt Bäckström (2011) och Merleau- Ponty (1997) kan materiella ting användas för att ett kroppsligt lärande ska äga rum. Det framkommer att samtliga förskollärare, i likhet med Bäckström (a.a.) och Merleau- Ponty (a.a.), uppfattar materiella ting som ett verktyg för att utveckla barns motorik. Bäckström (a.a.) har en föreställning att föremål kan ses som en förlängning av kroppen och liknar det med den blindes käpp. På samma sätt har en förskollärare i studien en liknande syn på användningen av föremål för att utföra en motorisk handling. Förskolläraren liknar det istället med att barn tar hjälp av exempelvis stubbar när de

vill resa sig upp. Förskollärarna i studien, Bäckström (a.a.) och Merleau- Ponty (a.a.) har en samsyn på hur människan tillägnar sig kunskap, vilket är genom materiella ting.

Genom att få vistas i en varierad utemiljö utvecklar barnen sin kroppsuppfattning och grovmotorik, vilket en förskollärare förklarar:

Jag tycker om när de får möjligheter till klättra, krypa och alla de bitarna. Ja, gunga, rulla, snurra, för mig är den superviktigt för att dem ska få en helhet i sin kropp.

(Förskollärare 4)

Förskollärarna har en föreställning om att motorik innefattar springa, balansera, hoppa, krypa, åla, rulla och klättra och menar att barn bör ges förutsättningar att utöva det i förskolans utemiljö för sin kroppsuppfattning. Likt förskollärarnas tankar om att motorik innefattar bland annat balans, lyfter Bäckström (2011) balans som en förutsättning för att kunna röra sig. Hon beskriver balans som en central del i människan och det är tack vare balanssinnet tillsammans med människans led- och muskelsinne som ett kroppsligt lärande utvecklas.

7.2.1 Användning av förskolans utemiljö för barns lärande inom motorik

En del förskollärare lyfte att de arbetar med barns motorik på ett medvetet sätt. Andra ansåg att motoriken var något som de inte behövde arbeta medvetet med, eftersom att barn utvecklar motoriken själva genom att de leker.

Ja, vi kanske inte arbetar så medvetet med just motoriken. Utan att det mer kommer in automatiskt liksom i leken. Vi har inte något medvetet tänk kanske just kring motorik utan mer att vi tänker tematiskt. Men det kommer ju in i rörelsesånger och lekar.

(Förskollärare 2)

De förskollärare som arbetar medvetet med motorik, nämnde att de gjorde motorikbanor till barnen. En förskollärare förklarar hur de brukar arbeta med motoriken på följande sätt:

Dels så har vi ju en skrot, som är bara, det är en naturtomt kan man säga. En naturbaksida med berg och annat, där vi låter dem få klättra hur mycket som helst och bygga banor och vi uppmuntrar till lek ute.

(Förskollärare 1)

Även tre andra förskollärare nämnde klättring i bland annat berg och träd som träning för motoriken. Två av dem uttryckte gemensamt att om barnen själva kan klättra upp på ett ställe är dem mogna att vara där och kan då även ta sig ner. Intervjuerna visade att användningen av utemiljön bör diskuteras i arbetslaget för att alla bör vara överens om vad som är tillåtet att göra för barnen. Hur förskollärare uttrycker sig om utevistelse inför barnen var även något som framkom av en intervju. Förskolläraren menade att utevistelsen bör göras positiv och inte endast användas när barnen upplevs ”stökiga” och behöver springa av sig. Även det här bör diskuteras i arbetslaget för att förmedla en positiv känsla av utevistelse för barnen. Det framkommer att förskollärare anser att barn har större rörelsemöjlighet ute vilket en förskollärare uttrycker följande:

Där får de ju utlopp till att röra på sig i större mängd än inne. Det är ju mycket trängre inne, du ska få plats och detta, ute kan de ju fritt liksom, de kan bara springa och ja de är friare på ett annat vis ute, får utlopp för liksom hela, barn rör på sig automatiskt för det tycker de om.

(Förskollärare 4)

Det är viktigt att utemiljön är lekfull och bjuder in till rörelseglädje. De flesta barn är väldigt rörliga och behöver yta att röra sig på för att kunna få utlopp för sin energi. Resultatet visar att inte alla arbetar medvetet med barns motorik, Bäckström (2011) däremot menar att det krävs träning för att skapa kunskap som behövs för att utveckla sin kroppskänedom och för att få en medveten kropp. Kroppskänedom framstår av förskollärarna som viktigt för barns fortsatta lärande.

7.2.2 Barns motorik i närmiljön

I de genomförda intervjuerna framkommer ett alternativ och en möjlighet att stimulera barns motorik även utanför förskolans gård. Samtliga förskolor använder sig av närmiljön för att skapa variation i barnens utevistelser. Närmiljön ses som extra viktig för de förskolor som inte har så stor gård. En förskollärare säger:

Alltså det finns möjlighet. Jag tror inte att någonstans någon förskola som inte har möjligheter. Om man har en väldigt liten gård så går det liksom att utveckla den. Har man inte det då får man liksom se till att man kommer utanför förskolans utemiljö eller gård och använda närmiljön. Det som närmiljön erbjuder [...]. Sen finns det lekplatser som har mera möjligheter där barnen använder sin kropp. Vi har ju en fotbollsplan här borta där vi kan ta tillvara på den möjligheten att ha bollar med oss och låta barnen sparka bollar samtidigt som de springer.

(Förskollärare 5)

Genom att gå utanför förskolans gård får barnen större möjligheter att utveckla en varierad träning vilket en förskollärare uttrycker såhär:

Ja vi går ju iväg ibland försöker vi ju göra. Vi går till skogen lite och sådär och då blir det ju lite annan träning också. Ojämna terräng och sådär och grenar, stenar och träd och så. Det har vi ju lite av på gården med, men det blir ju lite annan träning i skogen. Och också går promenader och så är ju en viss träning det med. [...]. Liksom kanske både hålla handen och gå samtidigt det är ju också en viss träning för de här små barnen.

(Förskollärare 3)

Åsa Bäckström (2011) beskriver att ett kroppsligt kunnande och en känsla av helhet ofta tas för givet, tills praktiken ifrågasätter det. Det framkommer av flera förskollärare att en promenad kan vara en viss träning för barn och deras motorik. På promenaden kan krävas att benen lyfts olika högt beroende på underlag, vilket barnen till slut genom beprövad erfarenhet får kunskap om efter att ha utforskat sig fram.

Skogen framkommer som en bra och stimulerande miljö för barns motorik och som många utnyttjar. Förskollärare som inte har den möjligheten uttrycker det som en nackdel, att de går miste om en lärmiljö som är stimulerande för barns motorik. Två förskollärare menar att skogen erbjuder så mycket gratis för barns utveckling, både i naturmaterial och i rörelseyta.

7.3 Faktorer som påverkar förskolans utemiljö och dess användning

Det finns olika faktorer som spelar roll för utemiljöns utformning, utemiljöns användning och barns utevistelse i förskolan. Flertalet förskollärare nämner förskolans ekonomi som en påverkande faktor över utformningen av utemiljön.

Ja, det här med utemiljön. Faktorer som spelar in där är ekonomi också, alltså pengar spelar in, att kunna ha pengar att utveckla en gård. Eller skapa mer grejer som utmanar så krävs det pengar för att skaffa det som saknas.

(Förskollärare 3)

Ekonomi i förskolorna framkom som en negativ faktor av förskollärarna, eftersom att den inte anses vara tillräcklig. En förskollärare uttryckte däremot att även om det är brist i ekonomi så finns det alternativ, exempelvis pratar förskolläraren om användningen av naturmaterial istället, för stimulering av barns motorik. En annan faktor som framkom som betydande för utemiljöns utformning var bestämda regler från kommunen, där en förskollärare förklarade:

Sen finns det ju bestämda regler om vad man får ta dit, alltså ute på gården. Vi hade mycket byggmaterial och träd och lastpallar och så som barnen hade jätteroligt med men det fick vi ju inte ha. Så att det är inom vissa gränser utformningen sker.

(Förskollärare 2)

Förskollärarna kan inte påverka fullt ut hur utemiljöns utformning ska se ut. Det finns bestämmelser för hur den får se ut och vilket material som får användas. Förskollärarna menar att de är begränsade på grund av ekonomi samtidigt som en del av förskollärarna trots det såg andra möjligheter och pratade om lärarnas fantasi och engagemang.

Förskollärarna beskrev sin egen roll vid användningen av utemiljön som en bidragande faktor till barns utevistelser. En förskollärare menade att det är lärarnas ansvar att se till att alla barn får vistas ute en eller två gånger per dag oavsett väder. Samma förskollärare lyfter att barns motorik tränas olika beroende på vilket väder det är, vilket ytterligare en förskollärare menar handlar om barns upplevelser av att ta sig fram vid olika underlag. Förskollärarna ser inte vädret som en påverkande faktor för barns utevistelser, däremot uttrycker de att en del föräldrar kan ha synpunkter på att barnen vistas ute länge under dagen vid nederbörd.

En fungerande organisation ses som en viktig faktor för att barns utevistelse ska fungera. Det krävs tillräckligt med personal för att utevistelsen ska bli trygg för barnen. En förskollärare beskriver det på följande sätt:

Och så är det också resurser, att man är tillräckligt med personal så att man räcker till då. Och inte så stora barngrupper, så att man kan se varje barns behov och liknande och tänker extra på det och tränar lite extra.

(Förskollärare 3)

För att kunna gå ut krävs det att ha en fungerande organisation. När förskollärarna talar om organisation menar de ekonomi, resurser, barngrupper och tid. Barngruppernas storlek samt utemiljöns yta har betydelse för möjligheten att se varje barns individuella lärande enligt medverkande förskollärare. Det här utgör en problematik eftersom Skolverket (2010) skriver i förskolans läroplan att barns individuella lärande ska synliggöras. Samtidigt menar Merleau-Ponty (1997) att människan bör ha möjlighet till rörelse för att förstå hur hon ska hantera sin omgivning, vilket även det tyder på en problematik med små ytor och stora barngrupper. För att synliggöra barns individuella lärande behövs, enligt förskollärarnas föreställningar, både yta där barnen kan röra sig fritt samt tillräckliga resurser, i form av personal och material, för att ha möjlighet att kartlägga barns motoriska lärande. Det här för att kunna möta dem och utmana dem i sitt lärande för att följa deras utveckling. Det framkommer även att det behövs tillräcklig ekonomi för fortsatt utbildning, vilket i sin tur kan bidra till ökad kunskap om barns motoriska utveckling i förhållande till utemiljön.

Gemensamt nämnde alla förskollärare att deras inställning och förhållningssätt till utevistelse är betydelsefull i förskolan för barns motoriska utveckling och lärande. Engagerade förskollärare ger engagerade barn.

7.4 Sammanfattning

Sammanfattningsvis upplever förskollärarna i studien att det sker ett kroppsligt lärande hos barn när barnen är ute och rör på sig. Det framkommer i resultatet att förskollärarna anser att barn är rörliga och i förskolans utemiljö utmanas barnen av kuperad terräng, plan yta, balans- och klättermöjligheter. Enligt förskollärarna sker ett kroppsligt lärande när barn använder sin kropp och får möjlighet att balansera och klättra, vilket är en av studiens frågeställningar. Sammantaget framkommer att i en stimulerande utemiljö kan ett kroppsligt lärande utvecklas. Förskollärarnas erfarenhet av barns motoriska utveckling är att en stimulerande utemiljö bidrar till motorisk stimulans. En stimulerande utemiljö kan vara såväl förskolans gård som närmiljön. Utemiljöns utformning framkommer som en betydande faktor för barns motorik. Beroende på utemiljöns utformning lyfter förskollärarna materialet som ytterligare en betydande faktor för att barns motorik ska stimuleras. Förskollärarna anser att deras roll för barns motorik i utemiljön innebär att hitta en balansgång mellan att vara en aktiv lärare och en avvaktande lärare. Förskollärare kan utmana barnen i deras lärande, likväl som att ta ett steg tillbaka och vara en hjälpare vid barnens självständiga utforskande. Förskollärarnas erfarenheter om hur utemiljön stimulerar barns motoriska utveckling är att utemiljöns utformning inte alltid räcker till och kräver även stimulerande material samt förskollärares engagemang, vilket besvarar studiens andra frågeställning.

Samttaget är studiens syfte uppnått, eftersom det framgår i resultatet vilka föreställningar förskollärare har om barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö. Gemensamt är förskollärarnas föreställning att utemiljön kan ses som en lärmiljö för barns motorik om den är varierad med stimulerande material. Förskollärarnas erfarenheter kring barns kroppsliga lärande i utemiljön varierar beroende på utformningen av förskolans utemiljö samt vilka förutsättningar som finns på respektive förskola där förskollärarna arbetar.

I studiens teoretiska ramverk beskriver Merleau- Ponty (1997) människan ur ett fenomenologiskt lärandeperspektiv, vilket även Bäckström (2011) gör. I Bäckströms (a.a.) teori går däremot att se inslag av ett sociokulturellt perspektiv eftersom hon poängterar att lärandetillfällen utmärks av två människors möte och respekt för varandra. Flertalet medverkande förskollärare ser på barns lärande ur ett sociokulturellt perspektiv där de nämner barns samspel och förskollärarnas roll som viktig och som en stöttning i barns lärande. En förskollärares svar går att likna med ett fenomenologiskt lärandeperspektiv där det framkommer att barn bör få leka fritt utan att bli avbrutna eller störda i leken. Oavsett i vilken miljö eller vilka material som finns tillgängligt menar förskolläraren att barn har en förmåga att utmana sig själva med hjälp av sin kropp och på så sätt utveckla motoriken. Samtidigt har förskolläraren föreställningar om att barn lär genom att vara tillsammans med andra vilket då kan tolkas som ett sociokulturellt perspektiv på barns lärande.

8 Diskussion

Syftet med studien var att synliggöra förskollärares föreställningar om barns motorik i förskolans utemiljö och beskriva vilket kroppsligt lärande som stimuleras. Data till studien samlades in genom intervjuer med förskollärare för att ta reda på deras föreställningar om barns motorik i förskolans utemiljö. I diskussionen kommer resultatet diskuteras utifrån studiens övergripande syfte samt det teoretiska ramverk och tidigare forskning studien bygger på. I avsnittet kommer även fördelar och nackdelar med metoden att lyftas fram. Avslutningsvis presenteras en sammanfattande slutsats där förslag på fortsatt forskning ges.

8.1 Barns motorik i förskolans utemiljö

Utformningen av förskolans gård bör, enligt resultatet, ge barnen möjlighet till att balansera, klättra, krypa samt springa. För att barnen ska få tillgång till den möjligheten behöver utemiljön innehålla kuperad terräng och öppen yta. Något som framgick av resultatet var materialet på förskolans gård och ett visst material bör finnas i förskolans utemiljö. Bland annat nämndes gungor som ett fast material för barns träning av balans. Balans är ett begrepp som återkommit i respondenternas svar när ett kroppsligt lärande diskuterats. Det går att se likheter med Bäckström (2011) som lyfter människans balanssinne som en central del för hur människan förvaltar kunskap.

Förskollärarna ansåg även klättermöjligheter i form av träd, berg och klätterställningar vara fördelaktiga material i förskolans utemiljö. Flertalet förskollärare ansåg att utemiljön ska innehålla material för att stimulera barns motorik. Endast en förskollärare menade att barn ser sin miljö på sitt sätt och utvecklar motoriken oavsett vad som erbjuds i den. Likt förskolläraren lyfter Merleau- Ponty (1997) att människan skapar sammanhang genom sin kropp och på så sätt förstår sin omvärld. Barn utnyttjar det som finns tillgängligt i miljön de vistas i och använder sin kropp på det sätt som är möjligt. Det här sättet att se på människan speglas i sammanställningen av resultatet. Skillnaden mellan förskollärarnas syn på utemiljön och material för barns motorik är intressant att lyfta. Det finns en skillnad såväl förskollärarna emellan som med Merleau- Pontys (a.a.) teori, i vilket syfte material i förskolans utemiljö används till. Det är en intressant aspekt att förskollärarna är beroende av material för att kunna stimulera barns motorik. Ur ett annat perspektiv kan material ses som ett hjälpmedel för att utmana barnen vidare i sin motoriska utveckling. Även Bäckström (2011) ser material som ett hjälpmedel, hon benämner det som en förlängning av människans kropp. Förlängningen kan vara ett hjälpmedel för att utföra en handling.

Rune Storli och Trond Løge Hagen (2010) menar att förskolans utemiljö ska syfta till att öka barns fysiska och motoriska utveckling och vara avsedda för att underlätta barns lek. I resultatet framgår det att alla förskolor inte har de förutsättningarna vilket gör att de använder sig av närmiljön. Närmiljön användes även för de som ansåg att de hade en väl utvecklad gård men mer som ett komplement för variation. Skogen ansågs vara den miljö som var bäst lämpad för att stimulera barns motorik. Även de förskolor som inte hade skogen som närmiljö uttryckte att det var synd eftersom skogen ansågs som en lärorik miljö för barn. När skogen som närmiljö nämns i intervjuerna betonas naturmaterial som ett redskap för att stimulera barns motorik. Genom att barnen får vistas utomhus ges även en möjlighet att utveckla en respekt för naturmiljön, vilket Barnkonventionen (2009) poängterar att barns vistelse i förskolan bland annat ska syfta till.

En del förskollärare ansåg att förskolans rörelseyta inte var tillräcklig och menade då att de kunde utnyttja närmiljön. Fyra förskollärare nämnde att de hade tillgång till en fotbollsplan i

närheten och förklarade att planen användes för att exempelvis springa och leka med bollar. Det tyder på att förskollärarna ser alternativ och går utanför förskolans gård även om de inte har skogen i närheten. De skapar tillfällen för att träna barns motorik i en annan miljö än den barnen vanligtvis vistas i.

Likt förskollärarna framgår även i tidigare forskning att miljön påverkar utvecklingen för barns motorik. Ericsson, Grahn och Skärbäcks (2009) studie visar att barn som vistas på en förskola där gården är rymlig och vildvuxen utvecklar bättre balans, styrka, koordination samt koncentrationsförmåga än de barn som vistas på förskolor med mindre gård. Utemiljöns utformning och innehåll framkommer av förskollärarna som betydande för barns motorik och lärande. I likhet med Ericsson, Grahn och Skärbäck (a.a) anser samtliga förskollärare att en varierande och stimulerande miljö är viktig för barns utveckling. Trots det framstår olikheter i intervjuerna kring synen på hur barn stimuleras i sin motorik där flertalet förskollärare nämner att en stimulerande miljö med utmanande material är nödvändig för motoriken. En annan förskollärare skiljer sig från de övriga i studien och anser att barn använder sin kropp oavsett miljöns utformning. Ericsson (2013) menar att barn behöver motorisk stimulans för att lära känna sin kropp och med hjälp av den utforska sin omgivning. I likhet med Ericsson (a.a.) anser förskollärarna att motoriken tränas bra i utemiljön och är en viktig färdighet att ha med sig upp i senare ålder. Kroppskänedom har betydelse för barns fortsatta lärande enligt Ericsson (2003). Skolverket (2010) skriver i förskolans läroplan att grunden för ett livslångt lärande läggs i förskolan. Vidare går det att dra en parallell till Bäckströms (2011) teori där hon lyfter kroppskänedom som en avgörande faktor för att skapa ytterligare kunskap. Likväl skriver Merleau- Ponty (1997) att människan lär genom kroppen, vilket gör att barns kroppskänedom är viktig att utveckla i förskolan.

8.1.1 Barns lek för att främja motorik i förskolans utemiljö

Till skillnad från Trevlas, Matsouka och Zachopoulou (2010), som talar för arrangerade lekar, framkom i resultatet att en fri lek var betydande för barns motoriska utveckling. När begreppet lek nämndes uppfattades det handla mer om en fri lek än strukturerad lek. I en fri lek antydde, framförallt en förskollärare, att barns motorik stimuleras automatiskt, en strukturerad lek behöver inte vara nödvändig för barns motorik. Ericsson (2003) däremot lyfter förskollärares stöttning för att barns motorik ska stimuleras, vilket tyder på att en förskollärare bör vara involverad även i barns fria lek.

Leken bidrar till barns motoriska utveckling, oavsett om det är fri lek eller strukturerad lek. Även om förskolans utemiljö ses som en lärandemiljö där barns motorik stimuleras, utvecklar barn inte endast motoriken. Leken bidrar med ytterligare lärande inom andra områden. Barn förstår sin omgivning med hjälp av kroppen och bearbetar tidigare upplevelser och erfarenheter med hjälp av den. Sättet att se på lek som lärande och bearbetning av erfarenheter uppmärksammas i resultatet. I resultatet framgår att lek ses som en förutsättning för att ett lärande ska äga rum, vilket även Trevlas, Matsouka och Zachopoulou (a.a.) lyfter som en förutsättning. Sandlådan framställs, i resultatet, som en plats där många barn leker tillsammans. Där lyfts även att barns finmotorik stimuleras i form av öga-hand-koordination. Sandlådan anses även vara en lärandemiljö där barns kunskaper kring matematik, språk samt samarbete kan stimuleras.

Leken anses vara viktig för barns lärande enligt förskollärarna. Enligt Barnkonventionen (2009) är det barns rättighet att få möjlighet till lek i förskolan. Det här lyfter även förskolans läroplan som skriver att ett medvetet bruk av leken ska främja varje barns utveckling. Leken ska vara lustfylld för barnen och förskolan ska bilda en helhet av omsorg, fostran och lärande.

8.2 Föreställningar kring barns motorik

I tidigare forskning framstår motorik som en grundläggande faktor för barns inläring i senare skolår. Det menar Ericsson (2003) och lyfter även att kunskapen kring sambandet mellan barns motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer bör ökas bland lärare. Hennes forskning har visat att motorisk träning ger positiva effekter på barns skolprestationer i senare skolår. Samma syn har även två förskollärare som deltog i studien och lyfter att rörliga barn har lättare att kommunicera, vilket även Trevlas, Matsouka och Zachopoulou (2010) poängterar. En förskollärare menar att motoriken är grunden för all inläring och framhäver att motorisk träning gynnar barnen längre fram. Av sju förskollärare nämnde endast två i studien att motorisk träning kan leda till positiva följder, vilket tyder på att det finns en viss omedvetenhet om vikten av motorisk träning i förskolan. I relation till det Ericsson (a.a.) poängterar om vikten av barns motoriska träning kan förskollärares omedvetenhet kring det ifrågasättas. Ericsson (a.a.) menar att kunskap krävs om barns stimulans i motoriken, vilket även en förskollärare antyder. Konsekvenserna som kan följa av en omedvetenhet kring barns motoriska stimulans i förskolan kan leda till att barnen senare får inlärningssvårigheter. Enligt tidigare forskning är en vidare utbildning för lärare nödvändig för att öka kunskapen om barns utveckling inom motorik. Copeland (2011) menar att kunskapen kring barns motorik bör utvecklas. Trots att en redan befintlig kunskap om barns motorik finns hos förskollärarna är ändå fortsatt utbildning inom området nödvändigt.

Ingegerd Ericsson (2013) talar i sin forskning om att barn så småningom automatiserar sina grundrörelser. Med det menar hon att en rörelse görs utan att barnet behöver tänka på att exempelvis benet ska lyftas. Automatisering av rörelser går även att tyda i resultatet eftersom förskollärare där pratar om att barn behöver göra en sak flera gånger för att till slut klara det med en gång. Ericsson (a.a.) beskriver att det finns ett samband mellan motorik och lärande, sambandet kan förstås genom figur 1, s.8 i studien. När en motorisk färdighet automatiseras ökar barns självförtroende. Barnen har då möjlighet att rikta sin uppmärksamhet på annat, vilket kan leda till ytterligare lärande. I processen till ett lärande kan återkoppling av en förskollärare bidra till att barn förstår sitt lärande. Det framkommer i resultatet att en förskollärare ser återkoppling som en del av sin roll i barns lärande. Bäckström (2011) förtydligar att reflektion tillsammans med andra, i det här fallet barn, kring det egna lärandet är nödvändigt för att ett kroppsligt lärande ska bli synligt och förstås av barnen. Återkoppling och reflektion framstod endast av en förskollärare vara ett arbetssätt som användes för att synliggöra barns lärande. Frågan som kan ställas är om det finns ett arbetssätt som ger barnen möjlighet att se sin egen motoriska utveckling. Några deltagande menar att motoriken tränas automatiskt och nämner inte något om att uppmärksamma lärandet för barnen i deras lek.

8.2.1 Förskollärares roll för barns motoriska utveckling

För att barns motorik ska ha förutsättningar att utvecklas på bästa sätt krävs enligt forskning engagerade och medvetna lärare. Ericsson (2013) menar att förskollärare behöver inte endast vara lekfulla, det är viktigt att de rör sig tillsammans med barnen. Förskolläraren har även en roll att tillgodose barns rörelseglädje. Barns rörelseglädje bör uppmärksammas, vilket poängteras av förskollärarna i studien. Det handlar om att ta tillvara på barnens fysiska lek för att vidareutveckla deras lärande inom motoriken. För att uppmärksamma och ta tillvara på barns fysiska aktivitet är reflektioner nödvändiga, dels för att se vart barnen befinner sig i nuläget och dels reflektera kring barnens eget lärande tillsammans med dem. Reflektion kan vara ett arbetssätt och ett verktyg för att synliggöra barns lärande för såväl barnen själva som för arbetslaget. Genom reflektion tillsammans med arbetslaget kan det vara lättare att förbättra verksamheten utifrån barnens behov. Även barnens reflektioner är nödvändiga för att verksamheten i förskolan ska tillgodose alla individer på bästa sätt. Det är omgivningen, där

barnen befinner sig, som behöver studeras och reflekteras kring, för att se om det behövs förändringar i barnens miljö. Merleau- Ponty (1997) menar att kroppen behöver studeras i rörelse för att sedan reflektera över hur människan, i det här fallet barnen, integrerar med sin omgivning. För att ha möjlighet att förbättra verksamheten utifrån barnen behövs reflektion. Reflektion anses vara en förutsättning för att ett kroppsligt lärande ska bli medvetet, enligt Bäckström (2011).

Till skillnad mot vad Ericssons (2013) forskning antyder, att en lärare bör vara engagerad, menar förskollärarna att deras roll innebär även att kunna avgöra i vilken situation förskolläraren behöver närvara eller ta ett steg tillbaka. En förskollärare nämnde särskilt en avvaktande roll vid barns utevistelse för att inte störa deras lek. En annan förskollärare såg på sin roll vid utevistelse ur ett annat perspektiv. Förskolläraren ansåg att det var enklare att följa barnens intresse och lärande i utemiljön för att utmana dem därefter. En närvarande och engagerad förskollärare ansågs generellt vara en viktig roll vid utevistelse tillsammans med barnen. Det handlar om en balansgång och att känna av vad situationen kräver. För att det ska vara möjligt krävs även att förskollärarna är närvarande och lyhörda för vad som händer i barnens lek.

8.3 Faktorers påverkan på barns utevistelse

Flertalet faktorer visades i både tidigare forskning och i resultatet vara av betydelse för hur barns utevistelse ser ut på förskolan. Copeland (2011) och Maynard och Waters (2007) lyfter att vädret är en faktor som påverkar förskollärares beslut om utevistelse under en dag. Det här stämmer inte med vad som framkommit i resultatet, där förskollärare anser att vädret inte kan vara en faktor som påverkar barns utevistelse. De flesta menar att det är en träning för barn att vistas ute i olika väder. Den här skillnaden på synen om väder som en påverkande faktor kan bero på att forskningen som Copeland (a.a.) och Maynard och Waters (a.a.) gjort är internationell, vilket innebär att väderförhållanden kan se olika ut mot de väderförhållanden som finns i Sverige.

En likhet i forskningen och resultatet är att förskollärares inställning till utevistelse kan påverka. Copeland (a.a.) menar att förskollärare kan påverkas av föräldrar som anser att deras barn blir smutsiga och blöta vid utevistelse i exempelvis regn. Den här faktorn nämns även i resultatet men påpekas att det inte är något som sker speciellt ofta. Förskollärarnas personliga inställning kan även den påverka barns utevistelse. Med en positiv inställning till utevistelse är det lättare att uppmuntra barnen till aktivitet ute. Det kan underlätta för barnen om förskollärarna i arbetslaget har lika inställning till utevistelse. Barnen får då samma bemötande och slipper bli osäkra på vilka regler som gäller när de är ute. För att ha lika inställning till utevistelse krävs att arbetslaget får tid och möjlighet att diskutera med varandra. Det är förskolechefen som har det yttersta ansvaret att ge tid för reflektion i arbetslaget. Skolverket (2010) skriver i förskolans läroplan att förskolechefen har ett övergripande ansvar för att den pedagogiska verksamheten ska fungera och hålla god kvalitet. För att skapa lika syn på utevistelse och upprätthålla ett arbetssätt som fungerar krävs att arbetslaget tillsammans med förskolechefen får möjlighet att diskutera riktlinjer gällande förskolans utemiljö. På så sätt ges alla barn lika förutsättningar vid utevistelser.

Enligt förskollärarna som deltog i studien anses en fungerande organisation nödvändig för barns utevistelse. Det är idag för stora barngrupper och saknas resurser för att se varje barns lärande och behov. I likhet med det menar Merleau- Ponty (1997) att människan bör ha möjlighet till rörelse för att förstå hur hon ska hantera sin omgivning, vilket kan bli ett problem vid små ytor och stora barngrupper. Stora barngrupper på liten yta utgör en

problematik och en faktor som kan avgöra på vilket sätt barn får sina behov tillgodosedda i utemiljön. Med begränsade resurser minskar förskollärarnas möjlighet att tillgodose varje barns behov, vilket är något de ska göra enligt förskolans läroplan. Ericsson, Grahn och Skärbäck (2009) lyfter att ett växande problem i den pedagogiska verksamheten även är bristen på tillräcklig yta i förhållande till barngruppens storlek. De menar att den här problematiken är politikernas ansvar, vilket gör att förskollärare inte kan påverka den faktorn mer än att föra fram sina åsikter.

Skolverket (2004) skriver om en hållbar utveckling. Hållbar utveckling framställs som ett svårdefinierat begrepp med många definitioner. En definition, ur ett globalt perspektiv, som ofta används, formuleras på följande vis

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov

(Skolverket 2004:11)

Eftersom en global definition av hållbar utveckling skrivs fram, kan det innebära i förskolan, att problemet med begränsad yta och växande barngrupper äventyrar både dagens samt kommande barns möjlighet att få sina behov tillfredsställda i förskolans utemiljö. I förskolans utemiljö stimuleras barns motorik och begränsad yta kan påverka hur motoriken utvecklas, eftersom för många barn på en begränsad yta skapar inte samma rörelsemöjligheter. Tidigare forskning antyder att större ytor med variation gynnar barns motorik.

8.4 Metodkritik

Studien som genomförts är kvalitativ och metoden som använts för att samla in data är intervju. På grund av att studien har genomförts under begränsad tidsperiod är även urvalet begränsat. Det här i sin tur bidrar med funderingar på generaliserbarheten i studiens resultat. Denscombe (2009) skriver att resultat från forskning med begränsade ramar sällan bidrar till generella insikter. Det här innebär att trovärdigheten i studiens intervju svar minskas. Denscombe (a.a.) menar om forskningen genomförs i större omfattning är det lättare att generalisera studien och trovärdigheten ökar. Eftersom den här studien har begränsat urval kan det vara svårt att generalisera det som framkommit av intervjuerna i andra situationer.

8.4.1 Fördelar och nackdelar med intervju som metod

Det finns både fördelar och nackdelar att använda intervju som metod vid forskning. Kihlström (2007) lyfter att en viktig del i metoden är urvalet av vilka som ska ingå i undersökningsgruppen. Hon skriver vidare att vid en kvalitativ intervju handlar det om att personen som blir intervjuad har någon kunskap kring området eller det ämne som forskningen berör. I den här studien genomfördes intervjuer med verksamma förskollärare för att uppnå studiens syfte. Denscombe (2009) beskriver hög svarsfrekvens som en fördel med intervju som metod. Det här är något som under processen inte upplevts. Svarsfrekvensen var låg och deltagandet framstod av verksamma förskollärare som svårt eftersom att det skulle krävas att de gick ifrån barngruppen. Antalet förskolor som kontaktades var tio stycken, var av fyra stycken tackade nej på grund av ovanstående argument. Det här problemet orsakade att förarbetet med intervjuerna blev mer tidskrävande, vilket även Denscombe (a.a.) lyfter som en nackdel med intervju som metod. Ytterligare en nackdel som han lyfter är att forskaren kan påverka respondentens svar, såväl under intervjun som under analysen. Genom att från början utformat en intervjuguide, se bilaga 2, upplevdes det lättare att undvika påverkan av svaren förskollärarna gav.

Vid samtliga intervjutillfällen har ljudupptagning gjorts, vilket Dencombe (a.a.) skriver kan vara en nackdel. Inspelningen kan bli hämmande och personen som intervjuas kan hålla tillbaka en del synpunkter och tankar. I studien var inte inspelning av intervjuerna något som upplevdes som en nackdel. Inte någon förskollärare reagerade speciellt vid förfrågning om inspelning. En anledning till det kan tänkas vara att förskollärare är en yrkesgrupp där dokumentation bland annat görs genom inspelningar på flera sätt.

8.4.2 Validitet

Validitet handlar, enligt Dencombe (2009), om vilken trovärdighet studien har. För att öka validiteten i studien har båda varit närvarande vid intervjuer samt att intervjuerna har spelats in. Genom att båda deltagit vid intervjuerna har olika tolkningar gjorts, vilket Dovemark (2007) skriver är viktigt att ta hänsyn till, att se det från flera olika perspektiv. Hon skriver även om en kommunikativ validitet som innebär att trovärdighet i studien prövas i dialog med andra. Kommunikativ validitet kan prövas genom att granska innehållet av studien i olika grupper, på så vis kan värdefulla synpunkter ges. Den här studien stärks av en kommunikativ validitet genom studiekamraters granskning och synpunkter på studien via opponering. Studien har även kontinuerligt granskats under processen av en handledare.

8.5 Avslutande sammanfattning

Utifrån Merleau- Pontys (a.a.) teori förstår människan sin värld genom kroppen, all kunskap utvecklas genom den. Han beskriver även människan som en central del i världen och som blir en helhet i den. Det här går att sätta i relation till förskolans verksamhet och visar att medveten motorisk träning i förskolan leder till positiva implikationer för barnen. Det skapar en möjlighet för barnen att förstå sitt lärande och skapa en medvetenhet i sin kropp. När barnen är kroppsligt medvetna kan kunskapen kring annat utvecklas. Eftersom tidigare forskning har visat ett samband mellan barns motorik, deras lärande och förskollärares roll i det, är det viktigt att verksamma förskollärare har ett medvetet tänk kring barns motorik i förskolans utemiljö. Studien har visat att det finns både medveten men även omedveten användning av förskolans utemiljö för att stimulera barns motorik. Det här tyder på att förskollärare behöver ökad kunskap kring ämnet och motorikens betydelse för barns utveckling. Det behövs en ökad kunskap om hur förskolans utemiljö kan användas på ett medvetet sätt. Utemiljön kan bidra med andra möjligheter än innemiljön och om det finns ett medvetet arbetssätt där förskollärarna är engagerade kan utemiljön tas tillvara som en utvecklande lärmiljö. I studien framgår att en del förskollärare anser utevistelse som en tid på dagen när barnen får leka fritt. Konsekvenserna som kan bli av det är att förskollärarna inte ser barns motoriska utveckling helt, vilket gör att barn som behöver extra stimulans inte får den hjälp de behöver. En förskollärare behöver vara uppmärksam, såväl i utemiljön som i innemiljön, för att följa barns utveckling och utmana deras motoriska lärande.

Avslutningsvis anses studiens syfte vara uppnått eftersom studiens syfte var att synliggöra förskollärares föreställningar om barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö. Det centrala i syftet var att beskriva vilket kroppsligt lärande som stimuleras i förskolans utemiljö samt på vilket sätt förskollärare bidrar till barns motoriska utveckling. Med hjälp av intervjuer och sammanställning av insamlat material, har förskollärares föreställningar kunnat synliggöras i resultat- och analysdelen. Förskollärarnas föreställningar kan ses utifrån flera perspektiv och hur utemiljön är utformad verkar vara avgörande på vilket sätt barns motorik stimuleras. De olika perspektiven kan möjligt grundas på deras olika erfarenheter kring utemiljöns påverkan för barns motorik. Beroende på olika påverkande faktorer, som framgår i resultatet, skiljer sig förskollärarnas föreställningar kring barns motorik i förskolans utemiljö eftersom deras arbetsplatser ser olika ut. Även studiens frågeställningar anses vara besvarade

eftersom förskollärarnas erfarenheter av barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö framgår i resultatet. Förskollärarnas egen roll anses av samtliga respondenter vara betydande för barns motorik, antingen som aktiv eller avvaktande. Det handlar om att se varje barn och tillgodose deras behov för att kunna stötta dem i deras utveckling. Det kroppsliga lärandet framgår som viktigt och förskollärarna anser att ett kroppsligt lärande är konstant i förskolans utemiljö.

8.5.1 Pedagogiska implikationer och vidare forskning

Förskolans utemiljö är betydelsefull för barns motoriska utveckling vilket framkommer i studien. Barns motorik är viktig enligt den tidigare forskningen och kan stimuleras på ett bra sätt i utemiljön. Med den här studien är förhoppningen att bidra med ökad kunskap kring utemiljöns betydelse för barns motoriska utveckling. Genom att förskollärare har möjlighet att ta del av studien kan deras tankar kring arbetet med barns motorik i utemiljön diskuteras i arbetslag. På så vis kan motorikens betydelse för barns inläring uppmärksammas.

Barns motorik är ett ämne som är aktuellt att diskutera eftersom att forskning visar ett samband mellan barns motorik och inläring, vilket gör att studien är relevant för förskollärare. I förskolan läggs grunden för ett livslångt lärande, enligt förskolans läroplan, vilket gör att sambandet mellan barns motorik och inläring är viktigt att uppmärksamma. Enligt Ericsson (2003) är motoriken grunden för att ytterligare lärande ska ske, frågan som kan ställas är om förskollärare är medvetna om det. I studien säger en del förskollärare att en medveten träning av motorik inte är nödvändig eftersom barnen själva tränar det i förskolans utemiljö. Det går emot vad Ericsson (a.a.) antyder, eftersom hon skriver att en medveten träning är nödvändig och gynnar bland annat barns koncentrationsförmåga och skolprestationer.

Barn har enligt Barnkonventionen (2009) rättighet att påverka sin situation och få sina röster hörda. En intressant aspekt att forska vidare på är att intervjua barn kring vad de gör i förskolans utemiljö och deras föreställningar kring varför de vistas ute. Intervjuer med barn kan sedan ställas i relation till intervjuer med verksamma förskollärare, för att se om barns intressen tillgodoses i förskolans utemiljö. Det här även för att barn och förskollärare ska kunna mötas för att tillsammans skapa ett meningsfullt lärande i förskolans utemiljö.

Referenser

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige

Tillgänglig på Internet: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>

Brolinson, Per-Erik, Bengtsson, Jan och Haglund, Dick A.R. (2014). Nationalencyklopedin, fenomenologi (Hämtad 2014-09-22)

Bäckström, Åsa (2011). Sinnligt kunnande och lärande: Balans och proprioception ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv. I: Tolvhed, Helena & Cardell, David (red.) (2011). *Kulturstudier, kropp och idrott: perspektiv på fenomen i gränslandet mellan natur och kultur.* Malmö: idrottsforum.org

Copeland Kristen A. (2011). *Physical activity in child-care centers: do teachers hold the key to the playground?* HEALTH EDUCATION RESEARCH Vol.27 no.1 2012 Sid. 81–100. (Hämtad 14-09-05)

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna.* 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Dovemark, Marianne (2007). Etnografik som forskningsansats. I: Björkdahl Ordell, Susanne & Dimenäs, Jörgen (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik.* 1. uppl. Stockholm: Liber

Ericsson, Ingegerd (2013). *Att utveckla idrottsledare för inkludering av alla barn.* Idrottsvetenskap (2013). Malmö högskola (Hämtad 14-11-13)

Ericsson, Ingegerd (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer: en interventionsstudie i skolor 1-3.* Diss. Lund : Univ., 2003 (Hämtad 14-09-10)

Tillgänglig på Internet: <http://dspace.mah.se/handle/2043/7975>

Ericsson, Ingegerd och Grahn, Patrik och Skärbäck, Erik (2009). *Närmiljöns betydelse och hur den kan påverkas.* Educare (Malmö). 2009:1, sid. 81-101 (Hämtad 14-11-12)

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet

Tillgänglig på Internet: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf

Kihlström, Sonja (2007). Intervju som redskap. I: Björkdahl Ordell, Susanne & Dimenäs, Jörgen (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik.* 1. uppl. Stockholm: Liber

Lantz, Björn (2011). *Den statistiska undersökningen: grundläggande metodik och typiska problem.* 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Maynard, Trisha och Waters, Jane (2007). *Learning in the outdoor environment: a missed opportunity?*. Early Years: An International Research Journal, 27:3, sid.255-265

Melander, Bo (2014). Nationalencyklopedin, motorik. (Hämtad 2014-11-24)

Merleau-Ponty, Maurice (1997). *Kroppens fenomenologi*. 1. uppl. Göteborg: Daidalos

Skolverket (2004). *Lärande om hållbar utveckling: temaskrift*. (2004). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling

Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1979>

Skolverket (2010). Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket

Storli, Rune och Løge Hagen, Trond (2010). *Affordances in outdoor environments and children's physically active play in pre-school*. European Early Childhood Education Research Journal, 18:4, sid. 445-456. (Hämtad 14-09-11)

Trevlas, Efthimios, Matsouka, Ourania och Zachopoulou, Evridiki (2010). *Relationship between playfulness and motor creativity in preschool children*. Early Child Development and Care, 173:5, sid. 535-543 (Hämtad 14-09-10)

Bilaga 1 Informationsbrev

Hej!

Vi är två lärarstudenter som heter Therese Andersson och Ida Karlsson. Vi läser sista terminen på förskolläraryrket på Linnéuniversitetet i Växjö. Just nu håller vi på med vårt självständiga arbete om barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö. Syftet med vår studie är att synliggöra förskollärares föreställningar om barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö. Vi har därför valt att använda oss av intervju som metod och tänkt göra intervjuer enskilt med verksamma förskollärare.

Vi söker nu förskollärare som skulle vilja delta i vår studie och undrar om du/ni skulle vilja ställa upp att medverka? Du/Ni kan när som helst under processens gång avbryta er medverkan i undersökningen. Alla uppgifter och svar som samlas in till studien är sekretessbelagda. Det innebär att varken förskolans eller ditt namn kommer synas i studien och allt insamlat material kommer förstöras när arbetet är färdigt så ingen kan komma åt det.

Vi kommer återkomma med mer information och tider för intervju när vi fått din bekräftelse om du skulle vara intresserad av att medverka.

Om ni har några frågor är ni välkomna att kontakta oss.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar
Therese Andersson
Ida Karlsson

Ps. Vänligen maila oss snarast er bekräftelse vid intresse av medverkan, så kontaktar vi er. Ds.

Bilaga 2 Intervjuguide

Kunskap och lärande inom barns motorik

1. Hur ser du på barns kunskap och lärande i förskolans utemiljö?
 - Hur ser du på barns lärande inom motorik?
2. På vilket sätt upplever du att barn använder sin kropp i utemiljön?
3. Vilka förutsättningar anser du behövs för att utveckla barns motorik i utemiljön?
4. Hur ser du på förskolans utemiljö vad gäller möjligheterna att utveckla barns motorik?

Förskollärare och barns motorik

1. Beskriv hur ni arbetar med barns motorik utomhus?
2. Vad anser ni att förskolans utegård ska erbjuda så att barns motorik stimuleras?
3. Hur ser du på din egen roll när det gäller barns motoriska utveckling i utemiljön?
4. Vad ser du för faktorer som är betydelsefulla för att kunna stimulera barns motorik i utemiljön?
5. På vilket sätt anser du att förskolans utemiljö kan bidra till barns lärande?
 - Vad är det som gör att det blir ett lärande?

Bilaga 3 Samtyckesblankett

Jag samtycker härmed till att bli intervjuad i studien om förskollärares föreställningar om barns motoriska utveckling i förskolans utemiljö. Jag har informerats om studien och dess innehåll. Jag har fått information om de etiska förhållningssätt som studien bygger på, samt att deltagandet är frivilligt och att jag när som helst kan avbryta mitt deltagande i studien.

Ort och datum _____

Underskrift _____

Namnförtydligande _____

Studenternas underskrift _____

Namnförtydligande _____